

ANALYSE NR. 02/17

ER NORDEN BEST I VERDEN?

I de siste årene har det blitt stadig flere internasjonale indekser, og de har fått en betydelig autoritet og legitimitet. Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet har derfor undersøkt hvor Norden ville plassert seg på noen utvalgte internasjonale indekser hvis Norden var et land. Enheten har også lett etter mulige forklaringer på Nordens plasseringer.

Er Norden best i verden?

Truls Stende

ISBN 978-92-893-5187-4 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5188-1 (PDF)

ISBN 978-92-893-5189-8 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-767>

ANP 2017:767

© Nordisk ministerråd 2017

Layout: Jette Koefoed

Trykk: Rosendahls

Printed in Denmark

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom er med på å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Last ned nordiske publikasjoner: www.norden.org/nordpub

ER NORDEN
BEST I
VERDEN?

Innhold

7	Forord
8	Sammendrag
10	Innledning
10	Vår metode
12	Så – hvordan ville Norden gjort det?
14	Hva forklarer Nordens gode plasseringer?
14	Styresett
15	Sosial kapital
16	Likestilte og egalitære samfunn
17	Indeksene henger sammen
18	Konklusjon: Norden er et godt sted å leve
19	Metodevedlegg
22	Beregningene av Nordens plasseringer
23	På leting etter forklaringer
23	Kilder

”

Indeksene vi har sett på, viser at det er godt å leve i Norden. Innbyggerne er blant de mest velstående i verden. Pressen er den frieste, og det er et av områdene i verden med minst korrupsjon. Kjønnene er mer likestilte enn noe annet sted. Og innbyggerne er blant de aller lykkeligste.

Forord

I de siste årene har det blitt stadig flere internasjonale indekser, og de har fått en betydelig autoritet og legitimitet. Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet har derfor undersøkt hvor Norden ville plassert seg på noen utvalgte internasjonale indekser hvis Norden var et land. Enheten har også lett etter mulige forklaringer på Nordens plasseringer.

Undersøkelsen viser at Norden ville ligget høyt på de utvalgte indeksene. Norden ville gjort det spesielt godt på rankinger som måler lykke, velstand, antikorrupsjon, pressefrihet og likestilling. Indeksene viser med andre ord at det er godt å leve i Norden. Innbyggerne er blant de mest velstående i verden. Pressen er den frieste, og det er et av områdene i verden med minst korrupsjon. Kjønnene er mer likestilte enn noe annet sted. Og innbyggerne er blant de aller lykkeligste.

Det er ikke selvsagt at Norden vil ligge like høyt på indeksene også i fremtiden. I likhet med alle andre land står vi i Norden overfor betydelige utfordringer. I denne undersøkelsen fant vi tre mulige forklaringer på de nordiske landenes gode resultater på indeksene: styresett, sosial kapital og relativt egalitære og likestilte samfunn. For at det skal være godt å leve i Norden også i årene fremover, må de nordiske landene fortsette å arbeide for at landene styres godt, for at vi stoler på hverandre, og for at vi har relativt likestilte samfunn med små forskjeller.

Denne rapporten er skrevet av Truls Stende ved Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet. Rapportserien skal belyse aktuelle emner som er sentrale i et nordisk perspektiv.

København, september 2017

Dagfinn Høybråten

Generalsekretær

Nordisk ministerråd

Sammendrag

Man kan ofte lese om at nordiske land topper en eller annen internasjonal indeks. Internasjonale indekser er lister hvor land er rangert innenfor forskjellige temaer, som for eksempel innbyggernes lykke eller lands økonomiske konkurransevne. Antallet indekser, og oppmerksomheten disse får, har økt kraftig de siste årene. De har oppnådd en betydelig autoritet og legitimitet. Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet har derfor undersøkt hvor Norden ville plassert seg på noen utvalgte internasjonale indekser hvis Norden var et land.

Indeksene vi har sett på, viser at det er godt å leve i Norden. Innbyggerne er blant de mest velstående i verden. Pressen er den frieste, og det er et av områdene i verden med minst korrupsjon. Kjønnene er mer likestilte enn noe annet sted. Og innbyggerne er blant de aller lykkeligste. Men det er selvfølgelig ikke gitt at Norden vil beholde de gode plasseringene på indeksene. De nordiske landene står, som alle andre land, overfor store utfordringer i årene fremover. For at det fortsatt skal være godt å leve i Norden, må landene opprettholde mekanismene som bidrar til at vi har en høy sosial kapital, et godt styresett og relativt egalitære og likestilte samfunn.

I vårt arbeid med denne rapporten har vi sett på 12 anerkjente indekser fordelt på 6 temaer:

- lykke og velferd
- antikorrupsjon og pressefrihet
- likestilling
- økonomisk konkurransevne
- innovasjonsevne
- miljø

Norden ville, ifølge våre beregninger, ligget innenfor topp 10 på alle de 12 indeksene vi har valgt ut, og innenfor topp 3 på 7 indekser. Norden ville gjort det spesielt godt på rankinger som måler lykke, velstand, antikorrupsjon, pressefrihet og likestilling. Inntrykket av at Norden ville gjort det godt, forsterkes hvis vi sammenligner Norden med Kontinental-Europa, Sør-Europa, Storbritannia og USA.

Samtidig ville ikke Norden ligget helt i toppen på alle indeksene vi har sett på. Norden ville blant annet plassert seg litt lavere på to indekser som måler aspekter ved landenes økonomiske konkurransevne. Men det er viktig å understreke at den laveste plasseringen Norden ville inntatt er en åttende plass, og at det ikke er en dårlig plassering. Internasjonale indekser må tas med en klype salt, fordi selv små metodiske endringer kan påvirke landenes plasseringer.

Vi har også forsøkt å forklare Nordens plasseringer. Vi har gjennomgått rapporter og analyser fra de 12 indeksene, for å se om vi kunne finne noen mulige forklaringer som gjentok seg. Vi fant tre mulige forklaringer på de nordiske landenes gode resultater: styresett, sosial kapital, og relativt egalitære og likestilte samfunn. Videre er det sannsynlig at mange av forholdene indeksene måler, påvirker hverandre i stor grad. Gode resultater på en indeks gir gode resultater på en annen. Dette er en viktig forklaring på hvorfor Norden ville ligget høyt på indeksene vi har sett på. For eksempel bidrar et godt styresett til mer likestilling og mer egalitære samfunn, og mindre korrupsjon og god sosial kapital. Disse faktorene bidrar også til at land får en god økonomisk konkurransevne, og sannsynligvis også til økt velstand og lykkelige innbyggere.

Innledning

Man kan ofte lese om at nordiske land topper en eller annen internasjonal ranking. Det har blitt såpass at noen har blitt lei, en artikkel på Slate.com hadde denne overskriften: "Will Everyone Shut Up Already About How the Nordic Countries Top Every Global Ranking?" ("Kan folk snart tie stille om at de nordiske landene topper hver eneste internasjonale ranking?").

Det har blitt flere internasjonale indekser de siste årene, og de har blitt viktigere.

Vi har undersøkt hvor Norden ville plassert seg på noen indekser hvis Norden var et land. Vi har også forsøkt å forklare hva som er årsakene til Nordens plasseringer.

Rankingene, også kjent som internasjonale indekser, rangerer land innenfor forskjellige temaer, for eksempel økonomisk konkurransevne, velstand og innbyggernes lykke. Antallet indekser, og oppmerksomheten disse får, har økt kraftig de siste årene. Indeksene har også oppnådd en betydelig autoritet og legitimitet.¹ Fra et nordisk synspunkt er det derfor interessant å undersøke hvordan Norden ville gjort det på noen utvalgte indekser hvis Norden var et land. Det har Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet undersøkt i denne rapporten.

Vi har også forsøkt å forklare Nordens plasseringer. Forklaringer som gjentar seg for de nordiske landenes plasseringer, kan belyse noen særtrekk ved de nordiske samfunnene. Hvis Nordens plasseringer er gode, kan forklaringene peke på trekk ved de nordiske samfunnene som det er viktig å bevare og forsterke.

Vår metode

For å gi en indikasjon på hvordan de nordiske landene gjør det i det store og hele, har vi sett på 12 anerkjente indekser fordelt på seks temaer:

- lykke og velferd
- antikorrupsjon og pressefrihet
- likestilling
- økonomisk konkurransevne
- innovasjonsevne
- miljø

Ettersom Norden ikke får en samlet score på indeksene, har vi selv foretatt en enkel beregning for å finne ut hvor Norden ville plassert seg hvis Norden var et land. Vi har regnet ut et vektet gjennomsnitt av de nordiske landenes resultater basert på innbyggertall. Da veier Sveriges resultater på indeksene tyngst, fordi det har flest innbyggere, mens Islands veier klart lettest og påvirker Nordens plasseringer i minst grad.² Vi kunne vektet resultatene etter andre forhold enn innbyggertall, som brutto nasjonalprodukt. Vi var imidlertid interessert i å se hvordan Norden ville gjort det samlet sett, og da er innbyggertall mest naturlig å benytte, ettersom innbyggerne er den grunnleggende begrunnelsen for at stater skal opprettes og opprettholdes. Se metodevedlegget for mer informasjon om de enkelte indekser, hvordan vi valgte disse ut, og beregningene av Nordens plasseringer.

Vi har regnet ut et gjennomsnitt av de nordiske landenes resultater. Jo flere innbyggere et land har, jo mer påvirker landets resultater dette gjennomsnittet.

1. Broome, André og Joel Quirk (2015): "The Politics of Numbers: the normative agendas of global benchmarking", *Review of International Studies* 41, side 813, 820.

2. Vi har også sjekket hvordan Norden ville plassert seg hvis hvert lands resultat telte like mye. Norden ville oppnådd ganske like resultater på de fleste indeksene, men gjort det litt dårligere på innovasjon. Det er blant annet fordi Sverige, som har flest innbyggere av de nordiske landene, har veldig gode resultater på disse indeksene.

FOTO: SCANPIX.DK

Vi har gjennomgått rapporter og analyser tilhørende de 12 indeksene for å se om vi kunne finne noen forklaringer som gjentok seg for hvorfor Norden scorer godt på indeksene. Det er viktig å understreke at de tre mulige forklaringene vi fant, ikke er hele forklaringen på Nordens gode plasseringer, men noen mulige forklaringer.

Internasjonale indekser må leses og brukes kritisk. De reduserer og standardiserer komplekse fenomener til enkle tallverdier. For eksempel er det åpenbart en ekstrem reduksjon å oppsummere hvor lykkelige innbyggerne i et land er med ett tall. Videre kan indeksene fremstå som nøytrale, teknokratiske og autoritative, noe som kan være problematisk når aktørene som står bak indeksene, ofte har mer eller mindre uttalte politiske mål de ønsker å oppnå. Indeksene kan være et av deres midler for å oppnå målene. Indeksene kan også skape et inntrykk av at normative verdier og agendaer er nøytrale og universelle. Til slutt vil vi understreke at indeksene må tas med en klype salt, fordi selv små metodiske endringer kan påvirke landenes plasseringer. Forskernes valg av kilder, hvor tungt hver kilde skal veie, og hvordan de skal benyttes, avgjør landenes plasseringer.³

Internasjonale indekser må tas med en klype salt. De reduserer veldig komplekse fenomener til ett enkelt tall.

For å forsøke å ta hensyn til kritikken av internasjonale indekser, har vi hevet blikket. I stedet for å fokusere mye på én og én indeks, har vi undersøkt hvilket mønster som danner seg når man ser flere indekser i sammenheng. Med denne metoden vil metodiske svakheter i en enkelt indeks bety mindre, og vi kan skaffe oss et overordnet blick på hvordan Norden gjør det i det store og hele.

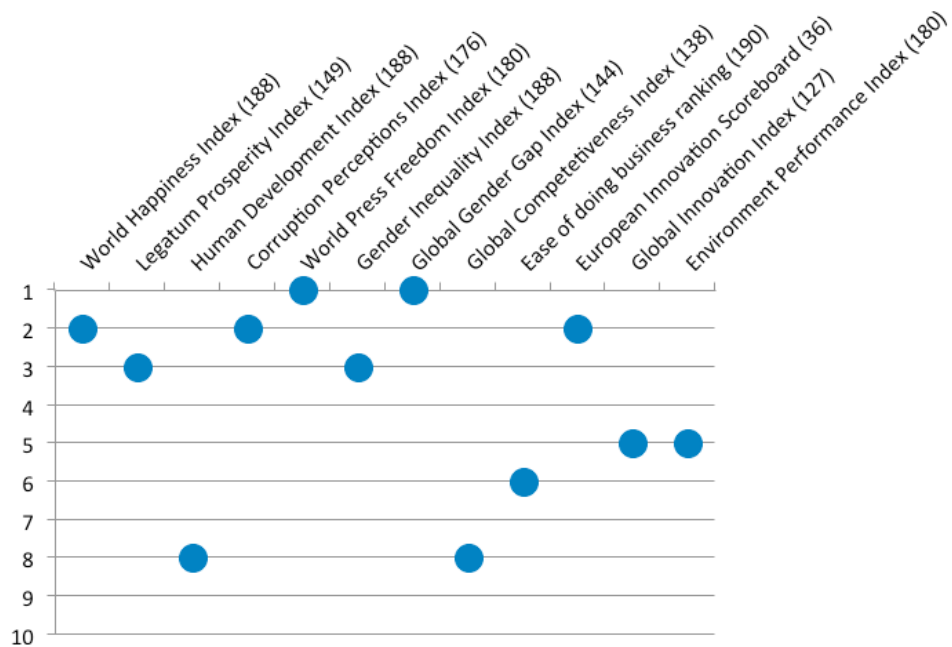
Vi har forsøkt å finne ut av hvilket bilde som danner seg når man ser på flere indekser samtidig.

3. For en grundig kritikk av "global benchmarking", som omfatter internasjonale indekser, se Broome, André og Joel Quirk (2015): "Governing the world at a distance: the practice of global benchmarking", *Review of International Studies* 41. Når det gjelder indeksenes følsomhet for metodologiske endringer, se for eksempel side 25 i *Environmental Performance Index 2016 Report*.

Så – hvordan ville Norden gjort det?

Våre beregninger viser at Norden ville gjort det svært godt på de indeksene vi har valgt ut. Figur 1 viser Nordens plasseringer på de 12 indeksene, og i parentes antall land indeksen omfatter:

Figur 1:
Nordens plasseringer på
12 utvalgte internasjonale
indekser

Figur 1 viser at Norden ville ligget innenfor topp 10 på alle de 12 indeksene, og innenfor topp 3 på 7 indekser. Det varierer hvor mange land hver indeks omfatter. European Innovation Scoreboard er den eneste indeksen som ikke omfatter 127 land eller flere.

Norden ville ligget høyt på alle indeksene vi har sett på. Norden ville gjort det spesielt godt på indekser som måler lykke, velstand, antikorrupsjon, pressefrihet og likestilling.

Norden ville gjort det spesielt godt på rankinger som måler lykke (World Happiness Index), velstand (Legatum Prosperity Index), antikorrupsjon (Corruption Perceptions Index), pressefrihet (World Press Freedom Index) og likestilling (Gender Inequality Index og Global Gender Gap Index). På alle disse indeksene ville Norden plassert seg innenfor topp tre. Norden inntar en andre- og femteplass på to indekser som måler innovasjon (henholdsvis European Innovation Scoreboard og Global Innovation Index). På Environmental Performance Index, som måler lands prestasjoner på viktige miljøområder, ville Norden kommet på femteplass.

Norden ville plassert seg litt lavere på Human Development Index, som rangerer land etter graden av utvikling. Indeksen er basert på tre dimensjoner: livslengde, utdanningsnivå og brutto nasjonalprodukt. Her er det imidlertid svært jevnt blant landene øverst på listen, og avstanden mellom Norden og toppen er liten. Norden ville også plassert seg litt lavere på to indekser som måler aspekter ved landenes økonomiske konkurransevne (Global Competitiveness Index og Ease of doing business ranking).

Samtidig er det viktig å understreke at den laveste plasseringen Norden ville inntatt, er en åttende plass, og at det ikke er en dårlig plassering. Alle unntatt én av indeksene omfatter flere enn 127 land, og mange land er velutviklede

stater som det er relevant å sammenligne Norden med. For eksempel har EU 28 medlemsstater, og 51 land i verden er i den øverste kategorien på Human Development Index ("Very High Human Development").

Nordens laveste plassering ville vært en åttendeplass. Det er ikke dårlig.

Forskjellene mellom for eksempel en første- og andreplass på indeksene kan være svært små, og også ubetydelige (fordi de ikke er statistisk signifikante). Man må derfor ta figur 1 med en klype salt, og heller se på det overordnede bildet: Norden ligger stort sett i toppen.

Inntrykket av at Norden gjør det godt, forsterkes hvis vi sammenligner Norden med Kontinental-Europa, Sør-Europa, Storbritannia og USA. Se figur 2.⁴

	1	2	3	4	5
World Happiness Index	●	●	●	●	●
Legatum Prosperity Index	●	●	●	●	●
Human Development Index	●	●	●	●	●
Corruption Perceptions Index	●	●	●	●	●
World Press Freedom Index	●	●	●	●	●
Gender Inequality Index	●	●	●	●	●
Global Gender Gap Index	●	●	●	●	●
Global Competitiveness Index	●	●	●	●	●
Ease of doing business ranking	●	●	●	●	●
European Innovation Scoreboard	●	●	●	●	
Global Innovation Index	●	●	●	●	●
Environment Performance Index	●	●	●	●	●

Figur 2: Norden sammenlignet med Kontinental-Europa, Sør-Europa, Storbritannia og USA

● Norden ● Storbritannia ● Kontinental-Europa ● Sør-Europa ● USA

Figur 2 viser at Nordens score er bedre enn både Kontinental-Europa, Sør-Europa, Storbritannia og USA på de fleste indeksene, 8 av 12. Norden er best når det gjelder lykke, velstand, antikorrupsjon, pressefrihet, likestilling og miljø. Igjen ligger Norden litt lavere på de to indeksene som måler aspekter ved lands økonomiske konkurransevne.

På de fleste indeksene er Nordens resultater bedre enn resultatene til både Kontinental-Europa, Sør-Europa, Storbritannia og USA.

4. Kontinental-Europa og Sør-Europa er grupper av land som vi har satt sammen i arbeidet med denne artikkelen, for å kunne sammenligne disse med Norden. Den førstnevnte gruppen består av Belgia, Frankrike, Nederland, Tyskland, Østerrike, Sveits og Luxembourg og Sør-Europa, og den andre av Hellas, Italia, Portugal og Spania. I likhet med Norden har vi regnet ut et vektet gjennomsnitt av Kontinental-Europas og Sør-Europas poeng på indeksene basert på innbyggertall. Vi har deretter, basert på hvor mange poeng de tre gruppene ville fått på rankingene, rangert disse mot hverandre, Storbritannia og USA, fra den med høyest score til den med lavest.

Hva forklarer Nordens gode plasseringer?

Hvorfor Norden scorer godt på indeksene vi har sett på, er et stort og krevende spørsmål. Vi har gått gjennom rapporter og analyser fra de 12 indeksene, for å se om vi kunne finne noen forklaringer som gjentok seg, for de nordiske landenes gode plasseringer. Vi fant tre mulige forklaringer i rapportene og analysene.

- styresett
- sosial kapital
- relativt egalitære og likestilte samfunn

Vi skal nå se nærmere på de tre forklaringene. Deretter reflekterer vi litt rundt hvordan indeksene og forklaringene påvirker hverandre.

Styresett

Et godt styresett var en av forklaringene på at Norden havnet høyt på flere av indeksene. Sammenlignet med andre land er det velfungerende demokrati-er, lite korrupsjon og en fri presse i Norden.

Vi så at et godt styresett bidro til de nordiske landenes gode plasseringer på flere indekser.

Styresett betyr kort sagt hvordan et land styres, altså hvordan staten håndhever lovene, om den offentlige forvaltningen er effektiv, og om staten bekjemper korrupsjon. Styres landet godt, vil det bidra til at innbyggerne opplever velstand, frihet og lykke.

Vår gjennomgang av indeksene viste at de nordiske landene har lave korrupsjonsnivåer i offentlig sektor, høy grad av pressefrihet, godt fungerende demokratier og gode reguleringer for det private næringslivet.

Nordens gode styresett bidro til en god plassering på Legatum Prosperity Index. Indeksen rangerer land etter en bred definisjon av velstand. Norge, Danmark, Sverige og Finland fikk svært gode resultater i styresettkategorien i indeksen.⁵ Denne kategorien målte blant annet om landene hadde effektive og ansvarlige regjeringer, rettferdige valg, graden av politisk deltakelse og nivået på demokratiet.⁶

Pressefrihet og fravær av korrupsjon er tegn på et godt styresett. Norden som land ville gjort det svært godt på World Press Freedom Index og Corruption Perceptions Index, se tabell 1:

Tabell 1:
Topp tre på World Press Freedom Index og Corruption Perceptions Index

World Press Freedom Index	Corruption Perceptions Index
1. Norden	1. New Zealand
2. Nederland	2. Norden
3. Costa Rica	3. Sveits

5. ("governance", en av ni kategorier indeksen besto av).

6. The Legatum Prosperity Index 2016 Methodology Report, side 9.

Tabell 1 viser at Norden ville inntatt førsteplassen på World Press Freedom Index, utgitt av Reporters Without Borders. Indeksen rangerer land etter graden av pressefrihet. På Transparency Internationals Corruption Perceptions Index, som rangerer land etter oppfatningen av korrupsjonsnivået i offentlig sektor, ville Norden inntatt andre plasseren.

Norden er helt i toppen på to indekser som handler om henholdsvis pressefrihet og antikorrupsjon.

En indeks som viser at Norden har et godt styresett, er Verdensbankens Ease of doing business ranking. Den måler hvordan reguleringer gjør det mulig for forretninger i privat sektor å starte, operere og vokse. Indeksen skal ta hensyn til både fleksibiliteten og kvaliteten på reguleringene av forretningslivet. Den måler blant annet hvor lett det er å få byggetillatelse og lån, betale skatter, handle over grenser og iverksette kontrakter.

Sosial kapital

De nordiske landene utmerker seg med en relativt stor sosial kapital, noe som bidro til landenes gode plasseringer på flere av indeksene.

At vi stoler på hverandre og samarbeider i Norden, bidro også til gode plasseringer på flere indekser.

Sosial kapital kan defineres som sosiale nettverk, normer og tillit i et samfunn. Sosial kapital bidrar til at individer og grupper stoler på hverandre og samarbeider.⁷ Det kan ha mange positive virkninger i et samfunn. Et samfunn med høy sosial tillit er gunstig for økonomien, det reduserer kriminaliteten og fremmer individuell lykke.⁸

De nordiske landene er blant de mest velstående i verden, og en solid sosial kapital kan ha bidratt til det. På Legatum Prosperity Index scorer Danmark, Norge og Island høyt i kategorien "sosial kapital", noe som igjen bidrar til de nordiske landenes gode plasseringer på indeksen. Kategorien måler blant annet sosial samhörighet, politisk deltakelse og tillit til samfunnsinstitusjoner. Ifølge rapporten knyttet til indeksen, har sosial kapital en direkte påvirkning på et lands velstand. Sosial tillit, familienettverk og samhold i samfunnet forbedrer innbyggernes velferd.⁹

Solide sosiale fundament er også bidratt til at innbyggerne i de nordiske landene er blant de lykkeligste i verden. På World Happiness Index tar de nordiske landene fire av de fem første plassene. Ifølge forskerne bak indeksen er en viktig forklaring på Nordens topplasseringer at de nordiske landene ikke bare nyter godt av en god økonomi, men også har solide sosiale fundament. Forskerne argumenterer for at det har mye å si for lykken i et land.¹⁰ En illustrasjon på det er at USA er mindre lykkelig enn de nordiske landene, selv om det har et høyere brutto nasjonalprodukt per innbygger enn fire av de nordiske landene. Ifølge forskerne var lavere korrupsjonsnivåer, graden av personlig frihet og graden av sosial støtte årsaker til at de nordiske landene lå langt foran USA.¹¹

Norden er helt i toppen på en indeks som måler innbyggernes lykke. Det er blant annet fordi vi føler at vi kan stole på hverandre.

7. Keeley, Brian (2007): "Human Capital – How what you know shapes your life", OECD Insights, side 102.

8. Andreasson, Ulf (2017): Tillid – Det nordiske guld, NMR analyse, side 11.

9. The Legatum Prosperity Index 2016 Methodology Report, side 10.

10. World Happiness Report 2017, side 36.

11. World Happiness Report 2017, side 181. Graden av sosial støtte er basert på et spørsmål om man har noen man kan stole når man har problemer. Personlig frihet er basert på et spørsmål om man er fornøyd med friheten til å velge man skal gjøre med livet sitt.

Selv om Finland har slitt økonomisk, ligger landet høyt på en indeks som måler lykke og på en annen indeks som måler velstand.

Finland er et eksempel på at de nordiske landene kan oppnå lykke og velstand selv om de ikke nødvendigvis har den beste økonomien. Finland har slitt økonomisk siden finanskrisen i 2008, men inntar likevel en femteplass på World Happiness Index. Finland har også klatret til en tredjeplass på Legatum Prosperity Index. De viktigste årsakene til at Finland gjør det så godt på den sistnevnte indeksen, er først og fremst at landet scorer godt på styresett, miljø og utdanning.¹²

Likestilte og egalitære samfunn

Det er relativt små forskjeller mellom folk i Norden, og vi er helt i toppen når det gjelder likestilling. Det kan være en forklaring på hvorfor Norden ligger høyt på indeksene.

De nordiske landene har de minste inntektsforskjellene i verden, og kjønne er mer likestilte enn noe annet sted.¹³ Vi så at dette kunne være en forklaring på de nordiske landenes gode plasseringer på flere av indeksene.

Forskning kan støtte opp under at små forskjeller i de nordiske landene kan ha bidratt til de gode resultatene på World Happiness Index. Ifølge rapporten knyttet til indeksen viser noen studier at en økning i ulikhet reduserer lykke. Andre studier viser imidlertid at det ikke er noen sammenheng mellom lykke og likhet.¹⁴

Lite korrupsjon og små forskjeller mellom folk henger sammen.

Videre er det en sammenheng mellom de små forskjellene i de nordiske landene og de lave korrupsjonsnivåene. Som nevnt viser Transparency Internationals ranking, Corruption Perceptions Index, som rangerer land etter oppfatningen av korrupsjonsnivået i offentlig sektor, at fire nordiske land er blant de seks landene hvor folk oppfatter at det er minst korrupsjon. Ifølge en analyse publisert sammen med indeksen, henger korrupsjon sammen med ulikhet. Korrupsjon leder til ulik fordeling av makt i samfunnet, som igjen leder til ulik fordeling av rikdom og muligheter. Og når eliter sitter med makten uten å måtte svare for folket, kan korrupsjonen blomstre. Land med store økonomiske forskjeller er blant de mest korrupte, og motsatt.¹⁵

Det er også sannsynlig at likestilling er positivt for velstanden til land. Norden er blant de mest likestilte landene i verden, se tabell 2:

Tabell 2: Topp tre på Gender Inequality Index og Global Gender Gap Index

Gender Inequality Index	Global Gender Gap Index
1. Sveits	1. Norden
2. Nederland	2. Rwanda
3. Norden	3. Irland

12. The Legatum Prosperity Index 2016, Finland.

13. OECDs rangering av medlemslandene etter Gini-koeffisienten, som måler inntektsforskjeller, viser at tre nordiske land inntar de tre første plassene. Finland tar femteplassen, mens Sverige tar tiendeplassen. Se OECDs Income Inequality Update November 2016.

14. World Happiness Report 2017, side 57.

15. Heinrich, Finn (2017) "Corruption and inequality: How Populists mislead people", Transparency International.

Tabell 2 viser at Norden ville inntatt en tredje plass på Gender Inequality Index og en førsteplass på Global Gender Gap Index. Begge indeksene rangerer land etter forskjeller mellom kjønnene. The Global Gender Gap Report, som er tilknyttet The Global Gender Gap Index, argumenterer for at det er en sammenheng mellom likestilling og økonomisk vekst. Rapporten viser til forskningsresultater om at det er en sterk sammenheng mellom likestilling og økonomisk vekst. Det at de nordiske landene er de mest likestilte i verden, påvirker også tilliten i samfunnet positivt. Rapporten viser også at kvinners deltakelse i det politiske liv fører til økt troverdighet for institusjoner og bedre demokratiske utfall.¹⁶

Det finnes forskning som viser at likestilling og økonomisk vekst henger sammen.

Indeksene henger sammen

En viktig forklaring på at Norden ville ligget høyt på indeksene vi har sett på, og svært høyt på mange av dem, er at indeksene til en viss grad henger sammen og påvirker hverandre. Gode resultater på en indeks gir gode resultater på en annen.

En god illustrasjon på dette er sammenhengen mellom indeksen som måler oppfattelsen av korrupsjon (Corruption Perceptions Index), og en indeks som måler velstand (Legatum Prosperity Index). Norden skårer svært godt på Corruption Perceptions Index. Denne indeksen er samtidig en av kildene som Legatum Prosperity Index er basert på. Dermed blir Nordens gode resultat på Corruption Perceptions Index både et godt resultat i seg selv, og en årsak til et godt resultat på en annen indeks. Videre har vi at sett at den samme årsaken kan påvirke resultatene på flere indeks. Både Human Development Index og Global Competitiveness Index bygger på statistikk fra UNESCO om utdanning. Hvis et land har et godt utdanningssystem, vil det altså bidra til gode resultater på flere indeks. Vi har ikke gjort en grundig analyse av i hvor stor grad indeksene er basert på hverandre, eller de samme kildene, men det er sannsynlig at det forekommer utover tilfellene vi har pekt på her.

Noen av indeksene bygger på andre indeks. Noen ganger måler de det samme. Det er en viktig forklaring på at Norden gjør det godt på alle indeksene vi har sett på.

Videre er det overveiende sannsynlig at mange av forholdene indeksene måler, påvirker hverandre. For eksempel bidrar et godt styresett til mer likestilling, mer egalitære samfunn, mindre korrupsjon og en god sosial kapital. Disse faktorene bidrar også til at land får en god økonomisk konkurransevne, og sannsynligvis også til økt velstand og lykkelige innbyggere.

16. The Global Gender Gap Report 2016, side 27.

Konklusjon: Norden er et godt sted å leve

Norden ville, ifølge våre beregninger, ligget innenfor topp 10 på alle de 12 indeksene vi har valgt ut, og innenfor topp 3 på 7 av indeksene. Norden ville gjort det spesielt godt på rankinger som måler lykke, velstand, antikorrupsjon, pressefrihet og likestilling. Inntrykket av at Norden ville gjort det godt, forsterkes hvis vi sammenligner Norden med Kontinental-Europa, Sør-Europa, Storbritannia og USA.

Norden ville ikke ligget helt i toppen på alle indeksene vi har sett på. Regionen ville plassert seg litt lavere på Human Development Index og indekser som måler aspekter ved landenes økonomiske konkurransevne. Men det er viktig å understreke at den laveste plasseringen Norden ville inntatt, er en åttende plass, og at det ikke er en dårlig plassering.

Hvorfor Norden gjør det godt på internasjonale indekser, er et stort spørsmål. Og vi understreker at internasjonale indekser må leses kritisk. Vi har gått gjennom rapporter og analyser fra de 12 indeksene for å se om vi kunne finne noen mulige forklaringer som gjentok seg, på hvorfor Norden scorer godt på indeksene. Vi fant tre mulige forklaringer i rapportene og analysene: styresett, sosial kapital, og relativt egalitære og likestilte samfunn.

Videre er det sannsynlig at mange av forholdene indeksene måler, påvirker hverandre i stor grad. Gode resultater på en indeks gir gode resultater på en annen. Dette er en viktig forklaring på at Norden ville ligget høyt på indeksene vi har sett på. For eksempel bidrar et godt styresett til mer likestilling og mer egalitære samfunn, og mindre korrupsjon og god sosial kapital. Disse faktorene bidrar også til at land får en god økonomisk konkurransevne, og sannsynligvis også til økt velstand og lykkelige innbyggere.

Indeksene vi har sett på, viser at det er godt å leve i Norden. Innbyggerne er blant de mest velstående i verden. Pressen er den frieste, og Norden er et av områdene i verden med minst korrupsjon. Kjønnene er mer likestilte enn noe annet sted. Og innbyggerne er blant de aller lykkeligste. Men det er selvfølgelig ikke gitt at Norden vil beholde de gode plasseringene på indeksene. De nordiske landene står, som alle andre land, overfor store utfordringer i årene fremover. For at det fortsatt skal være godt å leve i Norden, må landene opprettholde mekanismene som bidrar til at vi har en høy sosial kapital, et godt styresett og relativt egalitære og likestilte samfunn.

Metodevedlegg

Litt mer om de utvalgte indeksene

Vi bestemte oss for at vi ville se nærmere på Nordens plasseringer på noen utvalgte indekser, innenfor 6 temaer:

- lykke og velferd
- antikorrupsjon og pressefrihet
- likestilling
- økonomisk konkurransevne
- innovasjonsevne
- miljø

Innenfor disse temaene startet vi en gjennomgang og vurdering av de aktuelle indeksene basert på internettsøk og materiale i Nordisk ministerråds sekretariat. Vi kikket blant annet på hvorvidt indeksene var utarbeidet av kjente og respekterte organisasjoner. Vi så også på om metodene bak indeksene virket rimelige, men vi har ikke etterprøvd metodene eller vurdert dette grundig. Etter gjennomgangen endte vi med de 12 indeksene gjengitt under, fordelt på de 6 temaene. Vi har sett på den sist tilgjengelige utgaven av hver indeks. De fleste indeksene er fra 2016 eller 2017.

Indeks og år	Utgitt av/ i rapport	Beskrivelse	Antall land/ territorier	Link
Lykke og velferd				
Human Development Index, 2015	United Nations Development Programme (UNDP), Human Development Report 2016	Rangerer land etter graden av utvikling. Indeksen består tre dimensjoner, som igjen er basert på flere kilder: Hvor lenge man lever (som skal reflektere muligheten for et langt og sunt liv), utdanningsnivå (som skal reflektere muligheten for å tilegne seg kunnskap) og brutto nasjonalprodukt (som skal reflektere muligheten til å oppnå en god levestandard).	188	hdr.undp.org/en/2016-report
Legatum Prosperity Index, 2016	Legatum Institute	Rangerer land etter en bred definisjon av velstand. Indeksen skal reflektere både rikdom og velferd. Den har som mål å gi et meningsfylt mål på et lands suksess, uten å begrense seg til brutto nasjonalprodukt. Indeksen består av 9 dimensjoner og er basert på 104 variabler. De 9 dimensjonene er økonomi, forretningsklima, styresett, utdanning, helse, sikkerhet, personlig frihet, sosial kapital og miljø.	149	prosperity.com
World Happiness Index, 2014–2016	United Nations Sustainable Development Solutions Network, World Happiness Report 2017	Rangerer land etter innbyggernes egne vurderinger av hvor gode deres liv er på en skala fra 1 til 10.	155	http://worldhappiness.report/ed/2017/
Anti-korrupsjon og pressefrihet				
Corruption Perceptions Index, 2016	Transparency International	Rangerer land etter hvor korrump landets offentlige sektor oppfattes å være. Indeksen er satt sammen av en kombinasjon av spørreundersøkelser og vurderinger av korrupsjonsnivået.	176	http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016#resources
World Press Freedom Index, 2017	Reporters Without Borders	Rangerer land etter graden av pressefrihet. Basert på en kvalitativ analyse av svar på spørsmål til eksperter, og data om vold mot og mishandling av journalister.	180	rsf.org/en/ranking
Likestilling				
Global Gender Gap Index, 2016	World Economic Forum, The Global Gender Gap Report 2016	Rangerer land etter forskjeller mellom kjønnene. Består av fire dimensjoner: økonomisk deltakelse og muligheter (blant annet yrkesdeltakelse og lønn), utdanning (lesekunnskaper og deltakelse i skole), helse (kjønnsfordeling ved fødsel og forventet livslengde) og politisk makt (plasser i parlamentet, antall ministre og antall år med kvinnelig statsleder).	144	http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/
Gender Inequality Index, 2015	United Nations Development Programme (UNDP), Human Development Report 2016	Rangerer land etter forskjeller mellom kjønnene. Bygget opp rundt tre dimensjoner – reproduktiv helse, "empowerment" og arbeidsmarkedet.	188	http://hdr.undp.org/en/composite/GII

Indeks og år	Utgitt av/ i rapport	Beskrivelse	Antall land/ territorier	Link
Økonomisk konkurransevne				
Ease of doing business ranking, 2017	World Bank, Doing Business 2017 – Equal opportunity for all	Rangerer land etter hvor enkelt det er å drive forretninger der. Indeksen skal måle aspekter ved reguleringer som gjør det mulig eller forhindrer forretninger i privat sektor fra å starte, operere og vokse. Benytter 11 indikatorsett.	190	doingbusiness.org/rankings
Global Competitiveness Index, 2016–2017	World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2016–2017.	Rangerer land etter økonomisk konkurransevne. Indeksen skal måle settet av institusjoner, policy og faktorer som avgjør produktivetsnivået til en økonomi. Dette skal igjen avgjøre velstandsnivået som et land kan nå. Bygget opp med 12 dimensjoner og 114 indikatorer.	138	https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1
Innovasjon				
European Innovation Scoreboard, Summary Innovation Index, 2016	EU-kommisjonen – European Innovation Scoreboard 2017	Rangerer land i Europa etter hvor innovative de er. Indeksen sammenfatter lands prestasjoner på mange forskjellige indikatorer. Det skiller mellom tre typer indikatorer: Muliggjørende (menneskelige ressurser, forskning osv.), firmaaktiviteter (hva firmaene gjør av aktiviteter, og output (effektene av firmaenes aktiviteter).	36	ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en
Global Innovation Index, 2017	Cornell University, INSED og World Intellectual Property Organization, The Global Innovation Index 2017 – Innovation Feeding the World	Rangerer land etter hvor innovative de er. Skal måle innovasjonen til land med 81 indikatorer, som dekker blant annet det politiske klimaet, utdanning og infrastruktur.	127	globalinnovationindex.org/gii-2016-report
Miljø				
Environmental Performance Index, 2016	Yale University – Environmental Performance Index 2016 Report	Rangerer land etter hvordan har prestert når det gjelder viktig miljøspørsmål innenfor to områder: beskyttelse av menneskers helse og beskyttelse av økosystemer.	144	http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/

FOTO: SCANPIX.DK

Beregningene av Nordens plasseringer

Vi har undersøkt hvordan hele Norden ville plassert seg på indeksene hvis man regner Norden som ett land. Norden som region får ikke en score på indeksene, så vi har selv foretatt en enkel beregning for å finne ut hvor Norden ville plassert seg. Basert på innbyggertall har vi regnet ut et vektet gjennomsnitt av de nordiske landenes resultater. Da veier Sveriges resultater på indeksene tyngst, fordi de har det største innbyggertallet, mens Islands veier klart lettest og påvirker Nordens plassering i minst grad.

I likhet med Norden har vi regnet ut et vektet gjennomsnitt av Kontinental-Europas og Sør-Europas poeng på rankingene, basert på innbyggertall. Vi har benyttet oss av innbyggertallene i de nordiske landene per 1.1.2016, hentet fra Eurostat.

For eksempel, når vi har beregnet Nordens plassering på World Happiness Index, så har vi ganget hvert lands poeng med landets andel av Nordens befolkning. Deretter har vi summert de vektete poengene og kommet frem til hvordan Norden ville plassert seg.

På leting etter forklaringer

Vi har gjennomgått rapporter og analyser tilhørende de 12 indeksene for å se om vi kunne finne noen forklaringer som gjentok seg, på at Norden scorer godt på indeksene.

Vi fant noen forklaringer som gjentok seg. Det er viktig å understreke at de tre mulige forklaringene vi identifiserte, ikke er hele forklaringen på Nordens gode plasseringer, men noen mulige forklaringer.

Det varierer hvor detaljerte og tilgjengelige metodevedleggene, analysene og rapportene tilknyttet indeksene er. Vi har derfor lagt mer vekt på noen indekser enn andre når vi har lett etter forklaringer. Det betyr at det selvfølgelig kan finnes andre forklaringer på Nordens plasseringer enn de vi har fremhevet.

Kilder

For en liste over indeksene vi har benyttet, se over. Under følger en liste over metoderapporter og vedlegg til indeksene som vi har henvist til i artikkelen:

Heinrich, Finn (2017) "Corruption and inequality: How Populists mislead people", Transparency International, https://www.transparency.org/news/feature/corruption_and_inequality_how_populists_mislead_people

The Legatum Prosperity Index 2016 Methodology Report

The Legatum Prosperity Index 2016, Finland

De andre kildene vi har benyttet er:

Andreasson, Ulf (2017): Tillid – Det nordiske guld, NMR analyse

Broome, André og Joel Quirk (2015): "The Politics of Numbers: the normative agendas of global benchmarking", *Review of International Studies* 41

Broome, André og Joel Quirk (2015): "Governing the world at a distance: the practice of global benchmarking", *Review of International Studies* 41

Keeley, Brian (2007): "Human Capital – How what you know shapes your life", *OECD Insights*

OECD: Income Inequality Update November 2016.

Slate.com: Will Everyone Shut Up Already About "How the Nordic Countries Top Every Global Ranking?" (2014). http://www.slate.com/blogs/the_world/_/2014/08/29/will_everyone_shut_up_already_about_how_the_nordic_countries_top_every_global.html

Nordisk ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Er Norden best i verden?

Man kan ofte lese om at nordiske land topper en eller annen internasjonal indeks. Internasjonale indekser er lister hvor land er rangert innenfor forskjellige temaer, som for eksempel innbyggernes lykke eller lands økonomiske konkurranseevne. Antallet indekser, og oppmerksomheten disse får, har økt kraftig de siste årene. De har oppnådd en betydelig autoritet og legitimitet. Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet har derfor undersøkt hvor Norden ville plassert seg på noen utvalgte internasjonale indekser hvis Norden var et land.

Indeksene vi har sett på, viser at det er godt å leve i Norden. Innbyggerne er blant de mest velstående i verden. Pressen er den frieste, og det er et av områdene i verden med minst korrupsjon. Kjønnene er mer likestilte enn noe annet sted. Og innbyggerne er blant de aller lykkeligste. Men det er selvfølgelig ikke gitt at Norden vil beholde de gode plasseringene på indeksene. De nordiske landene står, som alle andre land, overfor store utfordringer i årene fremover. For at det fortsatt skal være godt å leve i Norden, må landene opprettholde mekanismene som bidrar til at vi har en høy sosial kapital, et godt styresett og relativt egalitære og likestilte samfunn.

Denne rapporten er skrevet av Nordisk ministerråds analyse- og utredningsenhet. Rapportserien skal belyse aktuelle emner som er sentrale i et nordisk perspektiv. Dette er den andre rapporten i serien. Den første var "Tillid – det nordiske guld", som ble utgitt våren 2017.